

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ: Η ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΤΗΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

Η λειτουργία των δασικών υπηρεσιών

Το καθεστώς των αυθαίρετων κατασκευών
και οι κατεδαφίσεις

Προβλήματα διαχείρισης δημόσιας
και ιδιωτικής περιουσίας

Η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος

ΕΡΓΑ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΚΑΙ ΦΕΡΟΥΣΑ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΜΙΚΡΩΝ ΝΗΣΙΩΝ

Διαχείριση απορριμμάτων και αστικών αποβλήτων. Απο-
κατάσταση σε ΧΑΔΑ και μεταλλεία – λατομεία

Καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος

Καταπατήσεις δρόμων

ΔΙΚΤΥΑ

Εντάξεις στο σχέδιο πόλεως χωρίς ολοκλήρωση
των απαιτούμενων έργων υποδομής

Κεραίες κινητής τηλεφωνίας

Το 2015 δόθηκαν ευκαιρίες για πολύπλευρες διαπιστώσεις σχετικά με την περιβαλλοντική πολιτική σε συνθήκες κρίσης, ως γενικό ζήτημα που αναδύεται μέσα από ποικίλες κατηγορίες υποθέσεων. Οι ίδιες συνθήκες προσδίδουν νέες διαστάσεις στην αναζήτηση ισορροπίας ανάμεσα στο περιβάλλον και στα έργα υποδομής, ένα χρόνιο πρόβλημα που καθίσταται ιδιαίτερα επίκαιρο στην περίπτωση των νησιών.

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ: Η ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΤΗΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

Η υλοποίηση περιβαλλοντικής πολιτικής σε συνθήκες κοινωνικής, πολιτικής και οικονομικής κρίσης και εξαιτίας αυτών αποτελεί μία σοβαρή πρόκληση. Απαιτεί στόχευση, σχεδιασμό, προγραμματισμό και ισχυρή βούληση επίτευξης ενός οργανωμένου σχεδίου. Το έτος που διέρρευσε ο Συνήγορος ήρθε αντιμέτωπος για μία ακόμη φορά με το σύνολο των νομοθετικών και διοικητικών αστοχιών. Η λειτουργικότητα της νομοθεσίας αποδείχθηκε ανέφικτη, καθώς η πολλαπλή, διαδοχική, ασαφής και κάποτε δυσνόητη νομοθέτηση επί των ιδίων αντικειμένων, όπως λ.χ. η νομιμοποίηση αυθαιρέτων, προκάλεσε την αμηχανία των υπηρεσιών και τη συνακόλουθη αδράνειά τους, ενώ αναδείχθηκε η επιβάρυνση της καθημερινότητας του πολίτη κατά τη συναλλαγή του με το κράτος, είτε ως κεντρική εξουσία είτε ως τοπική αυτοδιοίκηση. Παράλληλα, η διαχείριση της δημόσιας γης, ιδίως στον τομέα του δασικού πλούτου, ανέδειξε την αναβλητικότητα και διστακτικότητα, αν όχι ατολία, της Πολιτείας.

Η λειτουργία των δασικών υπηρεσιών

Ο Συνήγορος έχει επισημάνει από ετών στις δασικές υπηρεσίες και τις προϊστάμενες αρχές τους ζητήματα καθυστέρησης στις διαδικασίες έκδοσης πράξεων χαρακτηρισμού εκτάσεων, στη σύνταξη δασικών χαρτών και την κατάρτιση δασολογίου, καθώς και ζητήματα λειτουργίας και ελλιπούς στελέχωσης δασαρχείων, συγκρότησης και λειτουργίας των Επιτροπών Εξέτασης Αντιρρήσεων Δασικών Χαρτών.

Οι σχετικές παρεμβάσεις, τόσο για τις πράξεις χαρακτηρισμού όσο και για το δασολόγιο , έχουν ήδη δημοσιευθεί. Το 2015 τέθηκε εκ νέου σε συνολική βάση το ζήτημα της μη συγκρότησης και λειτουργίας των Επιτροπών Εξέτασης Αντιρρήσεων Δασικών Χαρτών, με έναυσμα αναφορά (υπόθεση 193980/2014) για αντιρρήσεις που είχε υποβάλει το 2012 κατά των αναρτηθέντων δασικών χαρτών Κηφισιάς, για την οποία δεν έχει συγκροτηθεί επιτροπή (βλ. «Νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις»). Οι Επιτροπές για τις Δημοτικές Κοινότητες Κηφισιάς, Φυλής και Δροσιάς δεν έχουν συγκροτηθεί λόγω έλλειψης προσωπικού, σύμφωνα με έγγραφο της Διεύθυνσης Συντονισμού και Επιθεώρησης Δασών. Οι Επιτροπές των Δημοτικών Κοινοτήτων Πεντέλης, Νέας Πεντέλης και Μαραθώνα, οι οποίες είχαν συγκροτηθεί το 2013, επρόκειτο να προταθούν ως αρμόδιες και για το έργο των μη συγκροτηθεισών επιτροπών. Ωστόσο, ούτε εκείνες λειτούργησαν, επειδή το ΝΣΚ πρόεβαλε την αντίρρηση ότι ο ορισμός των επιτροπών έγινε σε παρωχη-

μένο χρόνο σε σχέση με την αρχική διαθεσιμότητα μελών του και πρότεινε να αντικατασταθούν τα μέλη του από δικηγόρους, όπως προβλέπεται από το άρθρο 18 παράγρ. 1 Ν. 3889/2010. Τον Νοέμβριο του 2015 η Επιθεώρηση Δασών της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής, επικαλούμενη και την παρέμβαση του Συνηγόρου, επανήλθε με έγγραφό της στο ΝΣΚ ζητώντας την άρση της αδυναμίας συμμετοχής των νομικών συμβούλων που είχαν οριστεί ως πρόεδροι των Επιτροπών Εξέτασης Αντιρρήσεων Δασικών Χαρτών, καθώς και τον ορισμό νομικών συμβούλων στις Επιτροπές Επίλυσης Δασικών Αμφισβητήσεων.

Η μη λειτουργία έξι επιτροπών στην Αττική, τριών λόγω μη συγκρότησης και τριών λόγω μη λειτουργίας, δημιουργεί σοβαρή καθυστέρηση εφαρμογής της νομοθεσίας και του Συντάγματος όσον αφορά την προστασία των δασών διά της δημιουργίας δασολογίου, συνιστά μη εφαρμογή του Ν. 3889/2010 ως προς την άσκηση του δικαιώματος αντιρρήσεων και την υπεράσπιση των ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων των πολιτών και δημιουργεί πληθώρα οργανωτικών και λειτουργικών προβλημάτων στις διαδικασίες που εξαρτώνται από την ανάρτηση και κύρωση των δασικών χαρτών.

Συνολικά φαίνεται να έχουν αναρτηθεί χάρτες περίπου μόνο για το 1% της επικράτειας, ενώ βρίσκονται υπό κατάρτιση χάρτες που αφορούν το 55% της χώρας, χωρίς να είναι γνωστό πότε θα αναρτηθούν. Θετική, αντίθετα, ήταν η εξέλιξη στην περίπτωση του Δασαρχείου Πόρου, το οποίο κατόπιν πρότασης του Συνηγόρου ενισχύθηκε με διάθεση υπαλλήλου από το Δασαρχείο Πειραιά, ενώ γίνεται προσπάθεια μέσω μετατάξεων να καλυφθούν οι υπηρεσιακές ανάγκες σε αυτό αλλά και σε όλα τα δασαρχεία της χώρας.

Το καθεστώς των αυθαιρέτων κατασκευών και οι κατεδαφίσεις

Η εφαρμογή των Ν. 4280/2014 και 4315/2014, με τους οποίους επιτράπηκε η νομιμοποίηση παράνομων οικοδομικών παρεμβάσεων, αποτέλεσε αντικείμενο αναφορών προς τον Συνήγορο. Με ΥΑ παρατάθηκε για ένα έτος η προθεσμία υποβολής δικαιολογητικών για τη νομιμοποίηση αυθαιρέτων. Σύμφωνα με εξεταζόμενη αναφορά, οι ενδιαφερόμενοι προέβησαν στην τακτοποίηση του αυθαιρέτου συνιδιοκτησίας τους, έλαβαν βεβαίωση περαίωσης της διαδικασίας υπαγωγής στο άρθρο 24 Ν. 4014/2011 και αιτήθηκαν την εκτέλεση εργασιών αποπεράτωσης της –χαρακτηρισμένης ως αυθαιρέτης– κατασκευής, λαμβάνοντας έγκριση δόμησης από την αρμόδια Διεύθυνση Υπηρεσίας Δόμησης του Δήμου Ερμιονίδας. Σε χρόνο μεταγενέστερο, η Δ' ΕΠΚΑ ζήτησε από την αρμόδια πολεοδομική υπηρεσία τα στοιχεία που σχετίζονται με τη συγκεκριμένη κατασκευή, ανέφερε ότι το εν λόγω ακίνητο εμπίπτει εντός της ζώνης Β' προστασίας του κηρυγμένου αρχαιολογικού χώρου της αρχαίας Ακρόπολης των Αλιέων, υποστήριξε ότι εξακολουθεί να ισχύει σήμα διακοπής οικοδομικών εργασιών και εξέδωσε απόφαση με την οποία δεν ενέκρινε την αποπεράτωση αυθαιρέτης κατασκευής στο ακίνητο. Ο Συνήγορος συνάγει ότι η συγκεκριμένη κατασκευή πληρούσε τις προϋποθέσεις ένταξης

στον Ν. 4014/2011 και κατά συνέπεια η εκτέλεση των εργασιών αποπεράτωσης μπορεί να διενεργηθεί κατόπιν της υφιστάμενης έγκρισης της αρμόδιας πολεοδομικής υπηρεσίας, κατά παρέκκλιση από κάθε ισχύουσα διάταξη (υπόθεση 174754/2013).

Σύμφωνα με άλλη αναφορά (υπόθεση 201533/2015), η διαδικασία υπαγωγής στον Ν. 4178/2013 για αυθαίρετη κατασκευή στην οδό Αγίας Τριάδας στο Πόρτο Ράφτη έχει περαιωθεί, γεγονός που επιβεβαιώνεται και από σχετική βεβαίωση, ενώ έχει γίνει και ολοσχερής εξόφληση του ενιαίου ειδικού προστίμου. Ωστόσο, η αρμόδια πολεοδομία αρνείται να προχωρήσει στη διαγραφή προστίμων, ισχυριζόμενη ότι θα πρέπει να αναμείνει την απόφαση του ΣτΕ σχετικά με το ύψος των προστίμων. Ο Συνήγορος, όπως και το ΣΕΕΔΔ, θεωρεί ότι δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 23 Ν. 4178/2013 σχετικά με κτίσματα που κρίθηκαν αυθαίρετα με αμετάκλητη δικαστική απόφαση (η οποία στην προκειμένη υπόθεση δεν υφίσταται), αλλά πρέπει να εφαρμοστεί το άρθρο 25 Ν. 4178/2013 το οποίο προβλέπει ότι «ανείσπρακτα βεβαιωθέντα ποσά προστίμων, ανέγερσης και διατήρησης διαγράφονται μετά την ολοσχερή εξόφληση του ενιαίου ειδικού προστίμου».

Στο πεδίο των κατεδαφίσεων αυθαίρετων κατασκευών εξακολουθεί να υφίσταται σημαντική κωλυσιεργία, οφειλόμενη στην έλλειψη πόρων, μέσων και συνεργασιών των εμπλεκόμενων υπηρεσιών.

Τον κανόνα επιβεβαιώνει η μόνη κατεδάφιση αυθαίρετης κατασκευής με κατάληψη κοινόχρηστου χώρου, από κατάσταση υγειονομικού ενδιαφέροντος στην Κηφισιά, η οποία πραγματοποιήθηκε τον Απρίλιο του 2015, ενώ η υλοποίηση εκκρεμούσε πάνω από δεκαετία (υπόθεση 169940/2013).

Προβλήματα διαχείρισης δημόσιας και ιδιωτικής περιουσίας

Η δημόσια περιουσία

Προβλήματα διαχείρισης της δημόσιας περιουσίας από τους ΟΤΑ εμφανίζονται σε αναφορά με την οποία αναφέρθηκε καταπάτηση δημοτικής έκτασης και παρακράτησή της με αντάλλαγμα ιδιωτική έκταση ιδιοκτησίας του καταπατητή στη θέση «Κορδολμία» Μουζακαίων της ΔΕ Παμβώτιδας του Δήμου Ιωαννιτών. Επιπροσθέτως, στην καταπατηθείσα έκταση λειτουργεί παράνομα πτηνοτροφική μονάδα, αφού, σύμφωνα με στοιχεία της Διεύθυνσης Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής της Περιφέρειας Ηπείρου, «δεν έχει εκδοθεί άδεια εγκατάστασης (λειτουργίας) πτηνοτροφείου ..., για τη χρονική περίοδο από 2.10.2008 έως και σήμερα με την εφαρμογή του Ν. 3698/2008 και του Ν. 4056/2012». Ο Δήμος Ιωαννιτών εξετάζει τη δυνατότητα τακτοποίησης των αυθαίρετων κατασκευών επέκτασης του πτηνοτροφείου στην καταπατηθείσα δημοτική έκταση. Ο Συνήγορος απευθύνθηκε επανειλημμένως προς όλες τις αρμόδιες υπηρεσίες, εκφράζοντας την άποψη ότι αρμόδια καθίσταται η πολεοδομία του δήμου, η οποία σύμφωνα τις διατάξεις του άρθρου 2 παράγρ. 2 Ν. 4178/2013 δεν δύναται να προχωρήσει

στην τακτοποίηση των συγκεκριμένων αυθαίρετων από τη στιγμή που βρίσκονται σε καταπατηθείσα δημοτική έκταση. Στην περίπτωση που έχει ήδη ολοκληρωθεί η τακτοποίησή τους, ο Συνήγορος ζήτησε από την αρμόδια Διεύθυνση Πολεοδομίας να προβεί στην ανάκληση της τακτοποίησης και στην απένταξη της από τα μητρώα του ΤΕΕ. Επιπροσθέτως, ο Συνήγορος υποστηρίζει ότι η εγκατάσταση των μονάδων αυτών θα πρέπει να γίνεται με γνώμονα τα χωροταξικά κριτήρια, την τήρηση των προδιαγραφών λειτουργίας σε σχέση με την προστασία του περιβάλλοντος και τη δημόσια υγεία, την παρουσία της Διοίκησης σε σχέση με την αδειοδότηση και τον έλεγχό τους, καθώς και τη λήψη μέτρων για τη σύννομη λειτουργία τους. Η συνεχιζόμενη παράλειψη του δήμου να προστατεύσει, όπως ο νόμος ορίζει, τη δημόσια περιουσία ενδέχεται να στοιχειοθετήσει πειθαρχικό παράπτωμα για τα αρμόδια όργανα. Σε συνέχεια της διαμεσολάβησης, ο Δήμος Ιωαννιτών προχώρησε στην ανάκληση της δήλωσης υπαγωγής των αυθαιρεσιών του καταπατητή στη ρύθμιση του Ν. 4178/2013, με την αιτιολογία ότι βρίσκονται σε δημοτικό ακίνητο, και επέβαλε τα προβλεπόμενα πρόστιμα. Η υπόθεση εκκρεμεί (υπόθεση 181653/2014).

Η ιδιωτική περιουσία

Η προστασία του δικαιώματος της ιδιοκτησίας, όταν αυτό προσβάλλεται κατά την υλοποίηση δημοσίων έργων, απασχόλησε τον Συνήγορο και έδωσε τη δυνατότητα να αξιολογηθούν οι ισχύουσες διαδικασίες. Η διάνοιξη ενός νέου δρόμου περιλαμβάνει τη μελέτη της χάραξης, την έγκρισή της, την προηγούμενη έγκριση περιβαλλοντικών όρων και την κατάρτιση κτηματολογικού διαγράμματος προκειμένου να υπολογιστούν οι αποζημιώσεις. Στο στάδιο αυτό ενημερώνεται για πρώτη φορά ο ιδιοκτήτης των εκτάσεων από τις οποίες θα διέλθει ο δρόμος για το μέγεθος της επιβάρυνσης του ακινήτου. Δεδομένου ότι επιτρέπεται η εκτός σχεδίου δόμηση, δεν είναι σπάνιο να θίγονται κατοικίες και επιχειρήσεις στο διηλεκές, αλλά ακόμη και σε περιπτώσεις καλλιεργειών οι επιπτώσεις μπορεί να είναι δυσανάλογες προς την ωφέλεια που τεκμαίρεται ότι αποκτά το ακίνητο με την απόκτηση προσώπου σε οδό. Επισημαίνεται ότι πολλές από αυτές τις επιπτώσεις θα έπρεπε να συμπεριλαμβάνονται στη Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, κάτι που σπάνια συμβαίνει. Το κρίσιμο, όμως, είναι ότι στο στάδιο της κτηματογράφησης έχει παρέλθει η δυνατότητα προβολής ενστάσεων κατά της χάραξης, καθώς και της δικαστικής προσφυγής από τον εκάστοτε θιγόμενο. Ακόμη και εάν η Διοίκηση αποδέχεται το βάσιμο των ισχυρισμών των θιγομένων, στο μέτρο που έχει καταβληθεί η αμοιβή των μελετητών, εάν δεν είναι δυνατή η τροποποίηση της χάραξης από τη Διοίκηση, διαδικαστικά δεν είναι εύκολη η τροποποίηση καθώς απαιτείται νέα ανάθεση μελέτης. Η δικαστική προσφυγή στο στάδιο αυτό αφορά το ύψος της αποζημίωσης και όχι την τροποποίηση της χάραξης. Ωστόσο, υπάρχουν και περιπτώσεις που πολιτικό και όχι διοικητικό δικαστήριο ακύρωσε την απαλλοτρίωση στο στάδιο κατασκευής της οδού, με αποτέλεσμα, εξαιτίας της έλλειψης πόρων, να γίνει αλλαγή της χάραξης τοπικά, με συνέπειες ωστόσο στην ασφάλεια της κυκλοφορίας. Επειδή κύριες

αιτίες για τη μη δυνατότητα έγκαιρης προβολής αντιρρήσεων είναι αφενός η έλλειψη κτηματολογίου και αφετέρου η μη δημοσιοποίηση της χάραξης πριν από την έγκρισή της ή κατά το στάδιο της προμελέτης,

Ο Συνήγορος προκρίνει ότι είτε θα πρέπει να συντάσσεται κτηματολογικό διάγραμμα κατά το στάδιο χάραξης της οδού, στις περιπτώσεις που δεν έχει ολοκληρωθεί η κτηματογράφηση στο πλαίσιο του Εθνικού Κτηματολογίου, είτε, επειδή η σύνταξη κτηματολογικού διαγράμματος ενδέχεται να έχει αυξημένο κόστος, να γίνεται ανάρτηση της προτεινόμενης χάραξης.

Σε κάθε περίπτωση, ορισμένες από τις επιπτώσεις στις ιδιοκτησίες θα πρέπει να περιλαμβάνονται στη Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων.

Οι απαλλοτριώσεις

Το ζήτημα της μη συντέλεσης των απαλλοτριώσεων, λόγω μη καταβολής της ορισθείσας αποζημίωσης στους ιδιοκτήτες, εξακολουθεί επί σειρά ετών να απασχολεί τον Συνήγορο. Η μη χρηματοδότησή τους από το Πράσινο Ταμείο, ένας από τους σκοπούς δημιουργίας του οποίου ήταν ακριβώς αυτός, εντάσσεται στην άτονη δράση του Ταμείου, συνεπάγεται ωστόσο την ένταση της παρατηρούμενης αδράνειας των υπηρεσιών και την περαιτέρω επιβάρυνση των ιδιοκτητών.

Ο Συνήγορος, με γνώμονα την απλοποίηση των διαδικασιών και την εξοικονόμηση παντοειδών πόρων, προτείνει τη διοικητική αναγνώριση δικαιούχων αποζημίωσης και για τις απαλλοτριώσεις λόγω ρυμοτομίας, κατά αναλογία με τη διοικητική αναγνώριση των δικαιούχων αποζημίωσης απαλλοτριώσεων για δημόσια έργα. Ο τρόπος αυτός, εφόσον λειτουργήσει με ασφάλεια δικαίου, θα παρακάμψει την πολυέξοδη και χρονοβόρα δικαστική αναγνώριση, η οποία πολλές φορές επιβαρύνει οικονομικά με ποσά πολλαπλάσια της επιδικασθείσας για την απαλλοτρίωση αποζημίωσης, αυξάνει τον όγκο της δικαστηριακής ύλης και επιβαρύνει τη διοικητική λειτουργία των υπηρεσιών των ΟΤΑ.

Παράλληλο είναι και το ζήτημα της χρηματοδότησης των ανασκαφών για αρχαιολογικές δεσμεύσεις (βλ. αναλυτικά *Ετήσια Έκθεση 2014*, σ. 41-42), επί του οποίου σημειώθηκε η εξής εξέλιξη: η αναγκαιότητα της κήρυξης απαλλοτρίωσης οικοδομήσιμου ακινήτου ενόψει της ύπαρξης αρχαιολογικών, έπειτα από σωστική ανασκαφή, ευρημάτων, συζητήθηκε ενώπιον του ΚΑΣ και η γνωμοδότηση ήταν αρνητική για την κήρυξη της απαλλοτρίωσης, ενώ αναμένεται η υπογραφή ΥΑ. Η Εφορεία Αρχαιοτήτων Χίου, εφόσον υπογραφεί απόφαση τέτοιου περιεχομένου, οφείλει να αποδεσμεύσει το ακίνητο και να δώσει τη δυνατότητα της ανοικοδόμησής του υπό όρους (υπόθεση 191972/2014).

Η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος

Η προστασία της βιοποικιλότητας μέσω της προστασίας της άγριας ζωής ετέθη από το 2012 με αναφορά περιβαλλοντικών οργανώσεων προς τον Συνήγορο (υπόθεση 154069/2012), σχετικά με την παράλειψη αποτελεσματικής προστασίας της άγριας ζωής από την παράνομη χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων. Η καταγγελία έλαβε χώρα επ' αφορμή της μαζικής δηλητηρίασης αρπακτικών πουλιών στα στενά του Νέστου τον Φεβρουάριο του 2012.

Σε επιστολή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ήδη από τον Νοέμβριο του 2013, αναφέρεται ότι η Ελλάδα δεν εκπλήρωσε τις υποχρεώσεις της σύμφωνα με την κοινοτική νομοθεσία για την προστασία της βιοποικιλότητας και της δόθηκε παράταση εναρμόνισης 2 μηνών. Παρά ταύτα, η Ελλάδα δεν κατόρθωσε να πάρει τα απαιτούμενα μέτρα καταστολής της χρήσης των δηλητηριασμένων δολωμάτων.

Ο Συνήγορος έχει συμμετάσχει ήδη σε δύο συσκέψεις με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς και υπέβαλε προτάσεις που απευθύνονταν τόσο στο Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης όσο και στο Υπουργείο Περιβάλλοντος. Μεταξύ άλλων θεωρεί ότι είναι επιβεβλημένη η δημιουργία ενιαίου και ολοκληρωμένου θεσμικού πλαισίου για την αντιμετώπιση του φαινομένου της δηλητηρίασης άγριων ζώων από δολώματα, με στόχο να καθοριστούν οι αρμοδιότητες των υπηρεσιών, να δημιουργηθεί συγκεκριμένο πρωτόκολλο αντιμετώπισης και να χορηγηθεί η απαιτούμενη υλικοτεχνική υποδομή.

Το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης προέβη στη θέσπιση της υποχρεωτικής έκδοσης συνταγής για τη χρήση γεωργικών φαρμάκων. Περαιτέρω, τον Μάιο του 2014 εξέδωσε εγκύκλιο προκειμένου να χορηγήσει οδηγίες για πρώτες βοήθειες σε ζώα με δηλητηρίαση από γεωργικά φάρμακα, καθώς και για τη διαχείριση ευρεθέντων δηλητηριασμένων με γεωργικά φάρμακα δολωμάτων. Μάλιστα, στην εν λόγω εγκύκλιο αναφέρεται ότι η αναφορά των περιστατικών δηλητηρίασης οικόσιτων και άγριων ζώων πρέπει να γίνεται στις κατά τόπους αρμόδιες αστυνομικές αρχές ή στα δασαρχεία. Ακολούθως, με ΚΥΑ θεσπίστηκε Εθνικό Σχέδιο Δράσης με στόχο την εφαρμογή της Οδηγίας 2009/128/ΕΚ για την προστασία του ανθρώπου και του περιβάλλοντος, το οποίο αφορούσε την ενημέρωση του κοινού για τα δηλητηριασμένα δολώματα με φυτοπροστατευτικά προϊόντα και την αντιμετώπισή τους. Έτσι, πλέον προβλέπεται η ανάρτηση ειδικής ιστοσελίδας στο διαδίκτυο στην οποία περιέχονται:

- ειδικά πρωτόκολλα για τη συλλογή και διαχείριση των δηλητηριασμένων δολωμάτων με φυτοπροστατευτικά προϊόντα
- καταγραφή κρουσμάτων δηλητηρίασης άγριων ζώων από δηλητηριασμένα δολώματα με φυτοπροστατευτικά προϊόντα
- αναγραφή συστάσεων αντιμετώπισης των δηλητηριασμένων ζώων και

- παροχή δυνατότητας σε κάθε ενδιαφερόμενο να αναφέρει εγγράφως περιστατικά δηλητηρίασης οικόσιτων και άγριων ζώων.

Πρόσφατα, με έγγραφο του Τμήματος Διαχείρισης Άγριας Ζωής και Θήρας του Υπουργείου Περιβάλλοντος, κοινοποιήθηκε εγκύκλιος με σκοπό την ενημέρωση των δασικών υπαλλήλων και τη λήψη άμεσων μέτρων για την ενημέρωση των κτηνοτροφικών, κυνηγετικών και λοιπών οργανώσεων προκειμένου να γίνεται άμεση αναφορά και ορθή διαχείριση των περιστατικών δηλητηρίασης. Ωστόσο, μέχρι σήμερα, και παρά τις κλήσεις του Συνηγόρου για συντονισμένη και ενεργό δράση των δασικών υπηρεσιών του Υπουργείου για τη φύλαξη των περιοχών και για την υλοποίηση προγράμματος ενημέρωσης του κοινού με τη συνεργασία όλων των φορέων, δεν έχουν πραγματοποιηθεί, επί της ουσίας, θετικά βήματα προς την κατεύθυνση αυτή, ενώ το υπουργείο ανταποκρίνεται ελλιπώς και πλημμελώς στις κλήσεις για συνεργασία με τον Συνήγορο, καθυστερώντας, μεταξύ άλλων, τις απαντήσεις στα σχετικά έγγραφα.

Στόχος του Συνηγόρου είναι να υπάρξει ολοκληρωμένο πρόγραμμα δράσης με κατάλληλη νομοθετική κατοχύρωση, ώστε όλες οι υπηρεσίες, συνεργαζόμενες ομαλά, να δρουν σύμφωνα με συγκεκριμένα πρωτόκολλα και σαφείς αρμοδιότητες. Μέχρι σήμερα έχουν γίνει σημαντικά βήματα από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης για τη διαχείριση των περιστατικών δηλητηριασμένων ζώων από φυτοπροστατευτικά προϊόντα, τα οποία όμως, χωρίς τη συνεργασία των υπόλοιπων αρμόδιων φορέων, δεν είναι αρκετά για τη σταδιακή έστω εξάλειψη του φαινομένου.

ΕΡΓΑ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΚΑΙ ΦΕΡΟΥΣΑ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΜΙΚΡΩΝ ΝΗΣΙΩΝ

Τα νησιά αποτελούν ταυτοχρόνως εθνική κληρονομιά και πηγή πλούτου. Μεγαλύτερη σημασία από την αξιοποίησή τους έχει η διαφύλαξη του φυσικού τους περιβάλλοντος, καθώς τα ευαίσθητα οικοσυστήματα αποσταθεροποιούνται εύκολα και ανακάμπτουν δύσκολα. Ωστόσο, στα χρόνια της κρίσης, ο στόχος της άμεσης και μαζικής τουριστικής κερδοφορίας έχει συρρικνώσει την αντίληψη της επιχειρηματικότητας σε πρακτικές βραχυπρόθεσμης και αλόγιστης ανάπτυξης μικρών και μεγάλων ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων, ενοικιαζόμενων δωματίων και καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος χωρίς εναλλακτική μέριμνα για ανάδειξη του πολιτισμού των νησιών, της κλίμακας και του τοπίου τους. Η έλλειψη παιδείας και ευφάνταστου επιχειρηματικού οράματος μετασχηματίζει τα νησιά σε μονοσήμαντους τουριστικούς προορισμούς, ενώ παράλληλα καταστρέφει αμετάκλητα το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον τους, υπερβαίνοντας τη φέρουσα ικανότητά του. Καθίσταται έτσι επιτακτική η προώθηση και ολοκλήρωση έργων προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος από τις εντεινόμενες

ανθρωπογενείς δραστηριότητες, στις οποίες πλέον συγκαταλέγονται και οι προσφυγικές ροές.

Διαχείριση απορριμμάτων και αστικών αποβλήτων. Αποκατάσταση σε ΧΑΔΑ και μεταλλεία – λατομεία

Με αφορμή αναφορές από νησιωτικές περιοχές, ο Συνήγορος επισημαίνει συστηματικά την αναγκαιότητα για έργα διαχείρισης απορριμμάτων (ΧΥΤΑ ή ΧΥΤΥ) και αστικών αποβλήτων (βιολογικοί καθαρισμοί), αλλά και έργα αποκατάστασης σε πρώην ΧΑΔΑ και εξοφλημένα ή ενεργά λατομεία.

Ιδιαίτερος οχληρές και με υψηλό κίνδυνο βίαιης αλλοίωσης του φυσικού περιβάλλοντος και του τοπίου είναι οι μεταλλευτικές και λατομικές δραστηριότητες που συχνά απαντούν στο νησιωτικό τόξο του Αιγαίου. Εδώ πρέπει να καταβάλλεται προσπάθεια ώστε οι εκμεταλλεύσεις να είναι σύννομες, οριοθετημένες με πλήρεις οριζοντιογραφικές και υψομετρικές αποτυπώσεις και ευκρινή ορόσημα του προς εκμετάλλευση χώρου, με τήρηση των περιβαλλοντικών όρων και συστηματικό έλεγχο των εργασιών αποκατάστασης.

Ρύπανση σε νησιωτικά καταφύγια άγριας ζωής

Στον Συνήγορο αναφέρθηκε (υπόθεση 187394/2014) καύση απορριμμάτων και λειτουργία λατομείου στη Λέρο. Στην προστατευόμενη περιοχή «Διαπόρι», όπου έχει ιδρυθεί μόνιμο καταφύγιο άγριας ζωής (ΥΑ 3256/10.9.2002), λειτουργεί ΧΑΔΑ, στον οποίο επιπλέον σημειώνονται και επεισόδια καύσης απορριμμάτων, πιθανόν λόγω αυτανάφλεξης, κυρίως κατά τους θερινούς μήνες. Η λειτουργία του ΧΑΔΑ ενέχει τον κίνδυνο ρύπανσης και υποβάθμισης των φυσικών αποδεκτών της περιοχής με όλες τις επακόλουθες επιπτώσεις στην ποιότητα της γεωργικής και κτηνοτροφικής παραγωγής, αλλά και την υγεία των κατοίκων. Στη γειτονική και επίσης προστατευόμενη περιοχή «Τσίγγουνας» Ξηροκάμπου, όπου ομοίως έχει ιδρυθεί μόνιμο καταφύγιο άγριας ζωής (ΥΑ 4730/31.8.2004), λειτουργεί λατομείο σε καθορισμένη λατομική περιοχή. Ο Συνήγορος ζήτησε τη σύγκληση Κλιμακίου Ελέγχου Ποιότητας Περιβάλλοντος (ΚΕΠΠΕ) κατ' εφαρμογή του άρθρου 26 Ν. 1650/1986. Μετά την αυτοψία του ΚΕΠΠΕ, τόσο στον ΧΑΔΑ όσο και στο λατομείο, τη σύνταξη και διαβίβαση των εκθέσεων αυτοψίας στους ρυπαίνοντες προκειμένου να παράσχουν έγγραφες εξηγήσεις, εκδόθηκε απόφαση επιβολής διοικητικών κυρώσεων για παράβαση της κείμενης περιβαλλοντικής νομοθεσίας όσον αφορά τη λειτουργία του ΧΑΔΑ, ενώ έγιναν συστάσεις για τη λειτουργία του λατομείου και υποδείχθηκε σχέδιο συμμόρφωσης στην εταιρεία εκμετάλλευσης. Ως προς τον καθορισμό του προστίμου για τον ΧΑΔΑ συνεκτιμήθηκε η ένταξη του Δήμου Λέρου σε δράση χρηματοδοτούμενη από το ΕΣΠΑ για την αποκατάσταση του ΧΑΔΑ με στόχο το έργο να ολοκληρωθεί εντός του 2015, καθώς και η προώθηση δράσεων ανακύκλωσης, δε-

ματοποίησης και αποστολής απορριμμάτων σε ΧΥΤΑ άλλου νησιού μέχρι την ολοκλήρωση των απαιτούμενων έργων και εγκρίσεων λειτουργίας του ΧΥΤΥ Λέρου κατ' εφαρμογή του Ν. 4042/2012.

Αποτελεί οπωσδήποτε θετική εξέλιξη η έκδοση της υπ' αριθμ. 5014/30.10.2014 απόφασης ανάθεσης της μελέτης για την κατασκευή ΧΥΤΥ Λέρου σε εφαρμογή του Ν. 4042/2012 με απαίτηση για αυξημένα ποσοστά ανακύκλωσης και διαλογή στην πηγή, ωστόσο δεν μπορεί να παραβλεφθεί το γεγονός ότι η όλη διαδικασία, από την υποβολή της τελικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων στη Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Χωροταξίας της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αιγαίου και την έκδοση της Απόφασης Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων έως την υποβολή χρηματοδότησης για ένταξη στο νέο ΕΣΠΑ, ώστε να δημοπρατηθεί η κατασκευή του ΧΥΤΥ εντός του 2016, είναι ιδιαίτερος χρονοβόρα, ενώ το φυσικό περιβάλλον της περιοχής υποβαθμίζεται και ρυπαίνεται συστηματικά, με όλες τις επακόλουθες επιπτώσεις στην υγεία των κατοίκων του νησιού. Η ορθή και ωστόσο φιλόδοξη απαίτηση για αυξημένα ποσοστά ανακύκλωσης και διαλογής στην πηγή ανακυκλώσιμων και βιοαποβλήτων, κατά την Οδηγία 2008/1998 (που ενσωματώθηκε στην ελληνική νομοθεσία με τον Ν. 4042/2012) και το τροποποιημένο νέο Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων, με στόχους την 65% κατά βάρος προετοιμασία για επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωση με προδιαλογή τουλάχιστον για χαρτί, μέταλλα, πλαστικό και γυαλί, και μείωση 35% κατά βάρος των βιοαποδομήσιμων αστικών αποβλήτων που οδηγούνται σε υγειονομική ταφή σε σχέση με τα επίπεδα του 1997 μέχρι το 2020, συμβάλλει στη μείωση του κόστους του συνολικού έργου διαχείρισης αλλά και της έκτασης που αυτό καταλαμβάνει.

Δεδομένου και του κόστους της αγοράς γης στα νησιά, αλλά και της πίεσης από ανταγωνιστικές χρήσεις γης, η στρατηγική για τη διαχείριση των απορριμμάτων θα έπρεπε από καιρό να στοχεύει σε ελαχιστοποίηση της παραγωγής απορριμμάτων. Επιπλέον, τα νησιά μπορούν εύκολα να περάσουν από την πιλοτική εφαρμογή της κομποστοποίησης (περιορισμένα προγράμματα οικιακής κομποστοποίησης) στην καθολική εφαρμογή της και να επιτύχουν γρηγορότερα τους στόχους του νέου Εθνικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων. Η κομποστοποίηση είναι μία πρακτική που αποτελούσε μέρος της καθημερινότητας των παλαιότερων νησιωτικών κοινωνιών, συνυφασμένη με τη νοοτροπία της μέγιστης δυνατής αξιοποίησης των διαθέσιμων μέσων.

Όσον αφορά τη λειτουργία του λατομείου, από την εκμεταλλεύτρια εταιρεία υποβλήθηκε σχέδιο συμμόρφωσης, ενώ το Τμήμα Επιθεώρησης Μεταλλείων Νοτίου Ελλάδος ζήτησε την κατάθεση πρόσφατου τοπογραφικού διαγράμματος, εξαρτημένου από το Εθνικό Τριγωνομετρικό Δίκτυο, στο οποίο να αποτυπώνεται ο λατομικός και ο περιβάλλον χώρος, σε ακτίνα 150 μέτρων κατά τις προδιαγραφές του Ν. 696/1974 (όπως τροποποιήθηκε με το ΠΔ 515/1989), η οριοθέτησή του με ευκρινή

ορόσημα, η αποτύπωση των πρηνών εκσκαφής και των χώρων απόθεσης πρώτων υλών, στειρών υλικών και διαμορφούμενων πλατειών. Ιδιαίτερη σημασία έχει η μη λειτουργία των σπαστηροτριβείων σε περιόδους ισχυρών ανέμων που διασπείρουν τον παραγόμενο κονιορτό και η αποκατάσταση των εξοφλημένων βαθμίδων (ενδεχομένως και με επίστρωσή τους με το παραγόμενο κομπόστ της διαχείρισης των οργανικών απορριμμάτων), με σαφές χρονοδιάγραμμα για την ολοκλήρωση της φύτευσης των δενδρυλλίων (εντός του 2015) και έγκαιρη μεταφορά των ποσοτήτων scarp.

Ο Συνήγορος έχει επισημάνει (Ετήσια Έκθεση 2014, σ. 75-76) τη σημασία που έχει η συνεπής προσπάθεια τήρησης των περιβαλλοντικών όρων και των όρων εκμετάλλευσης όσον αφορά την αποκατάσταση των εξοφλημένων βαθμίδων και την επαναφορά του χώρου στην προτεραιά κατάσταση κατά τις υπαίθριες εκμεταλλεύσεις ορυκτών και μεταλλευμάτων. Η υποχρέωση αυτή καθίσταται επιτακτική στην περίπτωση των νησιών, καθώς η αξία του τοπίου αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα.

Περιφερειακά Σχέδια Διαχείρισης Αποβλήτων

Από τη διερεύνηση αναφοράς (υπόθεση 180659/2014) για διαχείριση απορριμμάτων στην Ερέικουσα, αναδεικνύεται η χρονοβόρα και δύσκολη εφαρμογή των υφιστάμενων Περιφερειακών Σχεδίων Διαχείρισης Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ). Στη θέση «Σαντάρδο» της Ερέικουσας, ο ΧΑΔΑ ουδέποτε έπαυσε να λειτουργεί παρά τη σχετική απόφαση του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας Ιονίων Νήσων. Η περιοχή βρίσκεται εντός προστατευόμενης περιοχής του δικτύου Natura 2000, κατηγορίας Ζώνης Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ), ενώ είναι χαρακτηρισμένη από την Birdslife International ως Σημαντική Περιοχή για τα Πουλιά. Στη μελέτη αναθεώρησης του ΠΕΣΔΑ 2012 Ιονίων Νήσων προβλέπεται, μεταξύ άλλων, «άμεσο κλείσιμο ή και αποκατάσταση των ΧΑΔΑ και μεταφορά του συνόλου των ΑΣΑ στο ΧΥΤΑ Τεμπλονίου κατά το μεταβατικό στάδιο», ειδικότερα δε για τα Διαπόντια Νησιά προτείνεται «η σταδιακή εδραίωση της οικιακής και κοινοτικής κομποστοποίησης, ενώ για τα ανακυκλώσιμα και τα σύμμεικτα ΑΣΑ, η θαλάσσια μεταφορά μέσω μικρών ΣΜΑ που θα εξυπηρετούνται μ' ένα κοινό όχημα από την Κέρκυρα». Επίσης, με την ΥΑ 117620/26.3.2012 η Πράξη «Αποκατάσταση τριών ΧΑΔΑ και προμήθεια εξοπλισμού προσωρινής αποθήκευσης και μεταφοράς απορριμμάτων των Διαπόντιων Νήσων μετά το κλείσιμο των ΧΑΔΑ» έχει ενταχθεί στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη 2007-2013». Προκειμένου να υλοποιηθούν τα προαναφερθέντα, θα πρέπει να προηγηθούν τα υποέργα της σύνταξης μελέτης περιβαλλοντικής αποκατάστασης του υφιστάμενου ΧΑΔΑ, η περιβαλλοντική αποκατάσταση, καθώς και η προμήθεια εξοπλισμού προσωρινής αποθήκευσης και μεταφοράς (απορριματοδέκτες και τροχήλατο όχημα μεταφοράς) των απορριμμάτων προκειμένου αυτά να μεταφερθούν με πλοίο στον ΧΥΤΑ Κέρκυρας. Ωστόσο, το διάστημα αυτό ο ΧΥΤΑ συνεχίζει να λειτουργεί, η

έκταση που καταλαμβάνει σήμερα έχει διπλασιαστεί, επεκτεινόμενη σε παρακείμενη δασική περιοχή, ενώ διαπιστώνεται διαφυγή απορριμμάτων προς τη θάλασσα.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η προώθηση λύσεων δεματοποίησης και προσωρινής αποθήκευσης απορριμμάτων βοηθά στην παύση λειτουργίας παράνομων ΧΑΔΑ, πλην όμως η απουσία πρόβλεψης μεταφοράς σε τελικό αποδέκτη καθιστά αυτούς τους χώρους μόνιμους, ενώ στην περίπτωση της περιοχής «Κοσίνοι» της Τήνου κατέληξε στη δημιουργία ΧΑΔΑ περίξ του χώρου δεματοποίησης, ο οποίος δεν προβλεπόταν από τον εγκεκριμένο ΠΕΣΔΑ (υποθέσεις 145300/2011, 206559/2015). Ο Συνήγορος είχε ήδη επισημάνει ότι τέτοια έργα υποκατάστασης ΧΑΔΑ, ελλείψει ακριβούς προγραμματισμού για την ολοκλήρωση της διαχείρισης των απορριμμάτων, δεν θα επέλυαν το πρόβλημα . Σημαντική παράμετρο αποτελούν τα βαρύτατα πρόστιμα που έχουν επιβληθεί στη χώρα μας από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τους μη αποκατεστημένους ΧΑΔΑ, ιδιαιτέρως αυστηρά εξαιτίας και της επιδειχθείσας ολιγωρίας συμμόρφωσης. Αυτή τη στιγμή επιβάλλονται πρόστιμα ύψους 80.000 ευρώ για κάθε ενεργό ΧΑΔΑ και 40.000 για κάθε μη αποκατεστημένο. Ακόμα και για απενεργοποιημένους ΧΑΔΑ επιβάλλονται πρόστιμα, όσο δεν υπάρχει πιστοποίηση της παύσης λειτουργίας και αποκατάστασής τους.

Ειδικά στα μικρά νησιά (με λιγότερους από 600 κατοίκους), η αποκατάσταση και διαχείριση των απορριμμάτων αντιμετωπίζει περισσότερα πρακτικά προβλήματα, εξαιτίας και της νησιωτικότητας. Ως εκ τούτου, θα ήταν σκόπιμο να εξεταστεί η δυνατότητα να χρησιμοποιηθεί μέρος των ποσών των προστίμων αποκλειστικά για την ολοκλήρωση έργων υποδομής και αποκατάστασης.

Διαχείριση αστικών λυμάτων και υγρών αποβλήτων

Καταγγελία (υπόθεση 187846/2014) για τη διαχείριση αστικών λυμάτων στην περιοχή «Κησιρόπη» της Ανάφης, μέσω συστοιχίας απορροφητικών βόθρων, ανέδειξε το πρόβλημα της έλλειψης ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης. Το Τμήμα Περιβάλλοντος της Διεύθυνσης Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου διενήργησε αυτοψία, την οποία διαβίβασε στο Γραφείο Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας της Περιφερειακής Ενότητας Θήρας ζητώντας να προβεί σε δειγματοληπτικούς ελέγχους, και εισηγήθηκε την επιβολή διοικητικών κυρώσεων, κατά το άρθρο 30 Ν. 1650/1986. Το Γραφείο διενήργησε αυτοψία και προέβη σε δειγματοληψία από το σημείο εκβολής του ρέματος στη θάλασσα, ενώ ελήφθησαν δείγματα θαλασσινού νερού από δύο διαφορετικές πλευρές του λιμανιού. Από την ανάλυση των δειγμάτων δεν προέκυψαν υπερβάσεις. Ο Δήμος Ανάφης διαχειριζόταν έως σήμερα τα αστικά του λύματα με ένα σύστημα τριών διαδοχικών βόθρων, οι οποίοι παρελάμβαναν τα αστικά λύματα των 270 κατοίκων του, συμπεριλαμβανομένων και των επισκεπτών κατά τους θερινούς μήνες. Με το σύστημα αυτό

επεχειρείτο μία πρώτη επεξεργασία των λυμάτων πριν από την υπεδάφια διάθεσή τους. Ωστόσο, μετά την καταγγελία και την ευαισθητοποίηση των υπηρεσιών της περιφέρειας, ο δήμος, κινούμενος στο πλαίσιο των κατευθυντήριων γραμμών για τη διαχείριση λυμάτων μικρών οικισμών (Ειδική Γραμματεία Υδάτων, Απρίλιος 2012), αλλά και την Οδηγία 91/271/ΕΟΚ και την ΚΥΑ 5763/400/1997, εξέφρασε την πρόθεσή του να προχωρήσει σε ολοκληρωμένη διαχείριση των αστικών λυμάτων και στην κατασκευή αποχετευτικού δικτύου, καθώς και να προβεί, ως υπεύθυνος φορέας, στην κατασκευή μεμονωμένου συστήματος επεξεργασίας αστικών λυμάτων και στη σύσταση και λειτουργία φορέα διαχείρισης σε συνεργασία με μονάδα Προσωρινής Παραλαβής Επεξεργασίας και Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Αποβλήτων που λειτουργεί στην Πάρο. Επιπλέον, ζήτησε την τεχνική υποστήριξη της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου στην έρευνά του για τη χωροθέτηση οικοπέδου παραλαβής και επεξεργασίας λυμάτων και για τη δημιουργία αποχετευτικού συστήματος.

Συμπερασματικά, οι νησιωτικοί οικισμοί οφείλουν να διαχειριστούν με τέτοιο τρόπο τα αστικά τους λύματα ώστε να αποτρέψουν την υποβάθμιση του περιβάλλοντος και να διαφυλάξουν το ευαίσθητο οικοσύστημά τους. Η διαθέσιμη τεχνολογία επιτρέπει σε μικρές κοινότητες (με λιγότερους από 2.000 κατοίκους) να εφαρμόζουν, αποκεντρωμένα και ευέλικτα, συστήματα διαχείρισης και επεξεργασίας λυμάτων κατάλληλα για την ιδιαιτερότητα των οικισμών, με ή χωρίς την κατασκευή δικτύων αποχέτευσης. Υπάρχει επίσης η κατάλληλη τεχνολογία για οικονομική επεξεργασία χωρίς υψηλές απαιτήσεις εξειδίκευσης. Ωστόσο, η συνδρομή τόσο των οικείων περιφερειών όσο και της Ειδικής Γραμματείας Υδάτων, εντός του πλαισίου των αρμοδιοτήτων τους, είναι απαραίτητη προκειμένου οι δήμοι να κινήσουν τη διαδικασία αδειοδότησης και την υλοποίηση άκρως απαραίτητων έργων υποδομής.

Μετά τη διαμεσολάβηση του Συνηγόρου (υποθέσεις 144062/2011, 204448/2015) για προβλήματα που ανέκυψαν από τη μη ορθή λειτουργία εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων στη Σύμη και τη διεξοδική ανάλυση επιμέρους παραμέτρων, όπως ο περιβαλλοντικός έλεγχος, η διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης και η αναγκαιότητα προστασίας της δημόσιας υγείας, διεκόπη η παράνομη διάθεση των αποβλήτων και, παρά τις σημαντικές καθυστερήσεις στην περιβαλλοντική αδειοδότηση του έργου διαχείρισης αστικών λυμάτων, αυτό βρίσκεται σε φάση ολοκλήρωσης, καθώς επίκειται η έκδοση της σχετικής Απόφασης Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων για τη νέα μονάδα επεξεργασίας και διάθεσης λυμάτων που χωροθετείται στην περιοχή «Αιγιαλός».

Ο Συνήγορος έχει επισημάνει (*Ετήσια Έκθεση 2014*, σ. 76-77) την περίπτωση της πλημμελούς λειτουργίας έργου επεξεργασίας και διάθεσης υγρών αποβλήτων της Κιμώλου. Στην περίπτωση αυτή αποκαλύπτονται οι παθογένειες της λειτουργίας

τέτοιων έργων, ακόμα και στις περιπτώσεις που αυτά είναι καταρχήν υλοποιημένα και αδειοδοτημένα, πλην όμως υστερεί η συστηματική παρακολούθηση της εύρυθμης λειτουργίας τους, ενώ οι ευθύνες αποδίδονται ισομερώς σε κάθε βαθμό της Διοίκησης. Η Κεντρική Διοίκηση, σε επίπεδο υπουργείου, οφείλει να παρακολουθεί και να ενημερώνει τόσο τις αρμόδιες Διευθύνσεις των Περιφερειακών Ενοτήτων όσο και τους άμεσα ενδιαφερόμενους δήμους, οι οποίοι είναι πιθανό να μη διαθέτουν την απαιτούμενη τεχνογνωσία για την παρακολούθηση τέτοιων έργων. Τέλος, επισημαίνεται η εκκρεμότητα της έγκρισης των σχεδίων διαχείρισης λεκανών απορροής για τα νησιά, τα οποία θα έπρεπε να έχουν ολοκληρωθεί από το 2009, με δεδομένη και την υποχρέωση της έγκρισης της τιμολογιακής πολιτικής για την ύδρευση μέχρι τον Απρίλιο του 2016, αλλά και των προβλημάτων λειψυδρίας.

Καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος

Η ηχορύπανση από τη λειτουργία καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος δοκιμάζει τα όρια της φέρουσας ικανότητας των νησιών που αποκαλείται «αντιληπτική» (έτσι αποδίδεται ο όρος “perceptual” για τον αριθμό των ανθρώπων που μπορεί να φιλοξενήσει μία περιοχή πριν αρχίσει να επηρεάζεται αρνητικά η εμπειρία του τουρίστα). Από αναφορές που εξέτασε ο Συνήγορος διαφάνηκε ο κίνδυνος αλλοίωσης της περιοχής υποδοχής τουριστών – επισκεπτών πέρα από τα όρια ανεκτής αλλαγής.

Η Χώρα της Άνδρου είναι παραδοσιακός οικισμός (ΦΕΚ 594δ’/13.11.1978) με ιδιαίτερο χαρακτήρα και αρχιτεκτονική και πλούσια πολιτιστική ζωή, η οποία, κυρίως κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, αποτελεί πόλο έλξης τουριστών και επισκεπτών, εκτός των μόνιμων κατοίκων της. Σε αναφορά προς τον Συνήγορο (υπόθεση 149785/2012) γίνεται λόγος για τις ανεξέλεγκτες διαστάσεις που έχει λάβει η ηχορύπανση στον κεντρικό δρόμο (αγορά) της Χώρας. Τα τελευταία 5 χρόνια έχει συντελεστεί μία δραματική αλλαγή της φυσιογνωμίας του οικισμού από την ανεξέλεγκτη λειτουργία καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος με συστηματικές παραβάσεις του ωραρίου λειτουργίας, υπερβάσεις της επιτρεπόμενης στάθμης θορύβου και καταλήψεις κοινόχρηστου χώρου με ανάπτυξη τραπεζοκαθισμάτων. Σε έναν τέτοιο οικισμό, η άμετρη αδειοδότηση καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος και παρόμοιων χρήσεων οδηγεί σε σταδιακή υποβάθμιση και αλλοίωση της φυσιογνωμίας του. Η δημοτική αρχή διατηρεί, βεβαίως, την αρμοδιότητα να αδειοδοτεί τέτοιες χρήσεις, αλλά φέρει και τη μέγιστη ευθύνη της εξέλιξης του οικισμού. Έχει επίσης τη δυνατότητα να προβεί στην έκδοση τοπικών κανονιστικών αποφάσεων, θέτοντας ειδικότερους προστατευτικούς όρους και προϋποθέσεις για την ίδρυση και λειτουργία τέτοιων καταστημάτων, έπειτα από διαβούλευση με κατοίκους και φορείς της περιοχής. Πολλοί νησιωτικοί οικισμοί είναι παραδοσιακοί με θεσμοθετημένο καθεστώς προστασίας αλλά χωρίς εγκεκριμένες χρήσεις γης, γεγονός που διευκολύνει την αδειοδότηση καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος. Ο Συνήγορος

απηύθυνε έκκληση τόσο στον δήμο όσο και στο αστυνομικό τμήμα Άνδρου προκειμένου να συμβάλουν στη σύννομη λειτουργία των καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος, καθώς και στην άσκηση της διακριτικής ευχέρειας που παρέχεται στη δημοτική αρχή με τρόπο ώστε να διαφυλάσσεται η «αντιληπτική» φέρουσα ικανότητα του οικισμού.

Όσον αφορά τη χορήγηση αδειών μουσικής, ο ουσιαστικός υγειονομικός έλεγχος θα πρέπει να προηγείται της αδειοδότησης προκειμένου να διαπιστωθεί εάν πληρούνται οι προϋποθέσεις, ενώ η λήψη μέτρων ηχομόνωσης από τους ιδιοκτήτες των καταστημάτων θα μπορούσε να λειτουργήσει προστατευτικά, όπως και η διενέργεια έκτακτων ηχομετρήσεων και υγειονομικών ελέγχων θα μπορούσε να αποτρέψει τη διολίσθηση των ιδιοκτητών σε παραβάσεις των υγειονομικών όρων. Η αυστηρή τήρηση του ωραρίου λειτουργίας (άρθρο 3 της αστυνομικής διάταξης 3/1996) αποτελεί ένα ακόμη μέτρο ουσιαστικής προστασίας των περιοίκων και της φυσιογνωμίας των νησιωτικών οικισμών.

Ενδεικτικά αναφέρονται διαπιστώσεις από τη διερεύνηση αναφοράς (υπόθεση 203006/2015) για συστηματική ηχορύπανση από τη λειτουργία καταστήματος υγειονομικού ενδιαφέροντος (εστιατορίου – μπαρ) στην περιοχή Καμίνι της Ύδρας. Ο οικισμός, μολοντί έχει χαρακτηριστεί ως ιστορικός τόπος ήδη από το 1962 και επιπλέον έχει κηρυχθεί ως τόπος ιστορικός, φυσικού κάλλους, παραδοσιακός οικισμός και αρχαιολογικός χώρος, δεν έχει καθορισμένες χρήσεις γης, με αποτέλεσμα να αδειοδοτούνται καταστήματα με οχληρή λειτουργία (καθώς δεν υπάρχει ρητή σχετική απαγόρευση). Σημειώνεται επίσης ότι η ομάδα εργασίας που συγκροτήθηκε με απόφαση του Υπουργείου Πολιτισμού ήδη από 5.11.2007, προκειμένου να προχωρήσει στην υποβολή πρότασης θεσμοθέτησης ειδικών όρων, περιορισμών δόμησης και χρήσεων γης στον ιστορικό και διατηρητέο οικισμό της Ύδρας δεν έχει μέχρι σήμερα ολοκληρώσει τις εργασίες της.

Ο Συνήγορος έχει επισημάνει τη δυνατότητα που παρέχεται (από τη ρητή διατύπωση του άρθρου 9 Ν. 4235/2014 και του άρθρου 43 Ν. 4025/2011) στα αστυνομικά όργανα να διενεργούν ελέγχους για παράβαση υγειονομικών όρων λειτουργίας και να εισηγούνται προς τη δημοτική αρχή την επιβολή διοικητικής κύρωσης. Η αρμοδιότητα αυτή υποβοηθά τη διενέργεια συστηματικότερων και ασφαλών ελέγχων τόσο εξαιτίας της χωρικής εγγύτητας των αστυνομικών τμημάτων με τα ΚΥΕ όσο και της δυνατότητας διενέργειας ελέγχων κατά τις νυχτερινές ώρες (σε αντίθεση με τις υγειονομικές υπηρεσίες), με απευθείας διαβίβαση της διαπίστωσης παραβάσεων (όπως πρόκληση ηχορύπανσης και διατάραξη κοινής ησυχίας) και των εισηγούμενων διοικητικών κυρώσεων στην οικεία δημοτική αρχή. Ο Συνήγορος επανέλαβε ήδη διατυπωμένες απόψεις του σχετικά με την αναγκαιότητα, η εισηγήση των αρμόδιων υπηρεσιών για την ανάκληση των αδειών λειτουργίας ΚΥΕ και αδειών

χρήσης μουσικών οργάνων να έχει χαρακτήρα σύμφωνης (και όχι απλής) γνωμοδότησης που θα δεσμεύει το αποφασίζον όργανο να εκδώσει την πράξη.

Η λειτουργία των καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος αποτελεί ένα από τα πλέον απαιτητικά πεδία δράσης της αυτοδιοίκησης, όπου δοκιμάζονται τόσο οι δυνατότητές της για την περιφρούρηση της νομιμότητας όσο και οι σχέσεις της με τις τοπικές κοινωνίες. Το νομοθετικό προστατευτικό πλαίσιο υπάρχει, μα συνηθέστατα καταστρατηγείται, αφήνοντας τους κατοίκους με μία αίσθηση αδυναμίας να διαφυλάξουν τον χώρο που ζουν, ενώ οι εμπλεκόμενοι φορείς της Διοίκησης αποτυγχάνουν να συνθέσουν τα αντικρουόμενα συμφέροντα κατοίκων και καταστηματαρχών.

Μόνο η ειλικρινής θέληση να βρεθεί μία λύση ικανοποιητική για όλους και σεβαστή από όλους, αλλά και η ουσιαστική τήρηση της νομιμότητας μπορούν να λειτουργήσουν αποτελεσματικά, διαλύοντας τον, γνωστό σε όλους, φαύλο κύκλο μηνύσεων, βεβαιώσεων παράβασης, άκαιρων αποφάσεων προσωρινής σφράγισης στο τέλος της τουριστικής περιόδου και εκ των υστέρων αδειοδοτήσεων. Ειδικά στις σημερινές συνθήκες επιβάλλεται η διαφύλαξη νησιωτικών και ιστορικών οικισμών, ανέπαφων από την υποβάθμιση που αναπόφευκτα προκαλεί η άκριτη αδειοδότηση τέτοιων χρήσεων, καθώς πραγματική παρουσία τους είναι η πολιτιστική κληρονομιά τους και όχι μόνο τα τέλη τραπεζοκαθισμάτων. Η προστασία των παραδοσιακών οικισμών, ως συνταγματική υποχρέωση (άρθρο 24 παράγρ. 6), δεσμεύει και τους δήμους, οι οποίοι, μέχρι τη θεσμοθέτηση προστατευτικών χρήσεων γης στους παραδοσιακούς οικισμούς των νησιών, οφείλουν να σταθμίζουν και να ασκούν τη διακριτική τους ευχέρεια στην αδειοδότηση καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος αποφεύγοντας τον μιμητισμό μιας αμφιλεγόμενης και μονοδιάστατης ανάπτυξης σε βάρος της διαχρονικής φυσιογνωμίας των νησιών.

Καταπατήσεις δρόμων

Πολλές αναφορές από τη νησιωτική χώρα αφορούν καταπατήσεις οδών, οι οποίες δεν μπορούν να διευθετηθούν καθώς δεν έχει αποσαφηνισθεί το ιδιοκτησιακό καθεστώς αυτών. Πρόκειται για οδούς είτε σε οικισμούς προϋφιστάμενους του 1923, που δεν έχουν ρυμοτομικό σχέδιο, είτε σε οικισμούς που, αν και υπάρχει εγκεκριμένη πολεοδομική μελέτη, δεν έχει εφαρμοστεί.

Ενδεικτική είναι αναφορά για καταπάτηση δημοτικού δρόμου από όμορο ιδιοκτήτη, σε οικισμό προϋφιστάμενο του 1923 στην Κάλυμνο (υπόθεση 149536/2012). Ο οικισμός δεν έχει ρυμοτομικό σχέδιο, υπάρχει ωστόσο παλαιότερη δικαστική απόφαση η οποία είχε κρίνει παρεμπιπτόντως την οδό ως δημοτική. Από τη διερεύνηση της αναφοράς προέκυψε ότι άλλα συμβόλαια εμφανίζουν την οδό ως ιδιωτική και άλλα ως δημόσια, ενώ

η οικοδομική άδεια (του 2012) του όμορου καταπατητή εμφανίζει την οδό ως δημοτική, καθώς για την έκδοση οικοδομικής άδειας απαιτείται να υπάρχει πρόσοψη σε δημοτική οδό. Η Τεχνική Υπηρεσία του Δήμου Καλυμνίων ζήτησε από τον όμορο ιδιοκτήτη να ελευθερώσει τον δρόμο και εξέδωσε πρωτόκολλο διοικητικής αποβολής. Ο όμορος ιδιοκτήτης προσέφυγε κατά του πρωτοκόλλου στην αποκεντρωμένη διοίκηση, η προσφυγή απερρίφθη, ενώ πλέον εκκρεμεί στην επιτροπή του άρθρου 152 Ν. 3463/2006, ενώ στη μέση της οδού παραμένουν συρματοπλέγμα, βάρκα και τσιμεντένιο τοίχιο.

Σε ομοειδή αναφορά (υπόθεση 151435/2012) για τη Λέρο, η εγκεκριμένη πολεοδομική μελέτη στον οικισμό της Αγίας Μαρίας (ΠΔ 276/1991) ουδέποτε έχει υλοποιηθεί. Ο οικισμός της Αγίας Μαρίας είναι παλαιότατος, με εξίσου παλιό οδικό δίκτυο. Ωστόσο, η διάνοιξη οδού από τον Δήμο Λέρου χωρίς την ειδοποίηση των παροδίων οδήγησε σε καταγγελία για καταπάτηση ιδιοκτησίας και διαμάχη μεταξύ δήμου και παρόδιου ιδιοκτήτη. Στην Καμαριώτισσα Σαμοθράκης (υπόθεση 195785/2014) εκκρεμεί η ολοκλήρωση της διαδικασίας απαλλοτρίωσης κοινόχρηστων χώρων σε κυρωμένη πράξη εφαρμογής επέκτασης ρυμοτομικού σχεδίου με αποτέλεσμα να υπάρχει πρόβλημα πρόσβασης σε οικία, ενώ δεν έχει γίνει ούτε σύνδεση με δίκτυα ηλεκτροδότησης, ύδρευσης και αποχέτευσης.

Τέλος, επισημαίνεται ότι οι ιδιαιτερότητες των νησιών οφείλουν να ληφθούν υπόψη κατά την κατανομή των κονδυλίων έργων περιβάλλοντος (ΕΣΠΑ 2014-2020), κυρίως σε νησιά επιβαρημένα με προσφυγικές ροές όπως η Λέρος, καθώς η έλλειψη υποδομών δυσχεραίνει την αντιμετώπιση των προσφύγων με όρους σύμφωνους προς τις ευρωπαϊκές αξίες.

ΔΙΚΤΥΑ

Εντάξεις στο σχέδιο πόλεως χωρίς ολοκλήρωση των απαιτούμενων έργων υποδομής

Διανοίξεις οδών – Κατασκευή αποχετευτικού δικτύου

Στις αναφορές που έχουν κατατεθεί στον Συνήγορο εμφανίζεται σταθερά το φαινόμενο των εντάξεων στο σχέδιο πόλεως χωρίς ολοκλήρωση των απαιτούμενων έργων υποδομής, όπως διανοίξεις οδών και κατασκευή δικτύων αποχέτευσης ή ομβρίων υδάτων. Επίσης, αναδεικνύεται η παρελκυστική τάση της Διοίκησης, η οποία αφενός καθυστερεί να ολοκληρώσει την εφαρμογή των προβλεπόμενων στα εγκεκριμένα σχέδια πόλεως, αφετέρου προχωρεί σε εντάξεις στο σχέδιο περιοχών χωρίς να έχει προεκτιμήσει το κόστος των απαιτούμενων έργων υποδομής.

Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση αιτήματος για σύνδεση ακινήτου με το δίκτυο αποχέτευσης του Δήμου Παλλήνης και

την απαίτηση, εκ μέρους του δήμου, καταβολής ποσού για τη δαπάνη κατασκευής της σύνδεσης του ακινήτου (υπόθεση 185842/2014). Ο Συνήγορος υποστήριξε ότι, όπως προκύπτει από το άρθρο 9 Ν. 1337/1983, με την εισφορά σε χρήμα κατά την ένταξη σε σχέδιο πόλεως ή επέκτασης του σχεδίου πόλεως εξαντλείται η υποχρέωση του ιδιοκτήτη να συμβάλει στη δαπάνη κατασκευής του έργου της αποχέτευσης, το οποίο συγκαταλέγεται στα βασικά κοινόχρηστα πολεοδομικά έργα, ενώ δεν αφορά δαπάνες συντήρησης και επισκευής του ή σύνδεσης ακινήτου με αυτό. Ομοίως από το άρθρο 14 του ίδιου νόμου συνάγεται ότι σε κάθε περίπτωση επέκτασης σχεδίου πόλεως η δημοτική αρχή θα πρέπει να έχει μεριμνήσει και προϋπολογίσει χρηματικό ποσό που αντιστοιχεί στο 30% της δαπάνης κατασκευής των βασικών κοινόχρηστων έργων. Προκειμένου να χρεώνει τέλη κατασκευής για το δίκτυο αποχέτευσης ο Δήμος Παλλήνης επικαλείται το άρθρο 13 Ν. 1080/1980, το οποίο όμως, σε συνδυασμό με τον προαναφερθέντα Ν. 1337/1983 αλλά και με το ΠΔ 6/1986 (όπου ως «αναλογούσα δαπάνη κατασκευής ακαθάρτων» λογίζεται το ποσό που χρεώνεται από τους ΟΤΑ σε κάθε ακίνητο για τη σύνδεσή του στο οικείο αποχετευτικό δίκτυο), κατά την άποψη του Συνηγόρου δεν στοιχειοθετεί αρμοδιότητα των ΟΤΑ να χρεώνουν τη δαπάνη κατασκευής του δικτύου αποχέτευσης στους ιδιοκτήτες των ακινήτων, παρά μόνο τη σύνδεσή τους με το κεντρικό δίκτυο το οποίο είναι κατασκευασμένο με ποσά που έχουν προεπισπραχθεί από την εισφορά σε χρήμα.

Σε αντίστοιχη αναφορά (υπόθεση 146815/2011) σχετικά με την οικονομική επιβάρυνση ιδιοκτήτη για την επέκταση του δικτύου ύδρευσης στην περιοχή Πάτημα του Δήμου Χαλανδρίου, ο Συνήγορος υποστήριξε ότι οι διατάξεις των άρθρων 13-14 Ν. 1068/1980 για τις δαπάνες κατασκευής του δικτύου αποχέτευσης και τον καταλογισμό αυτών, οι οποίες αποτελούν την εξουσιοδοτική βάση για τον Κανονισμό Λειτουργίας Δικτύου Αποχέτευσης (ΚΛΔΑ) της ΕΥΔΑΠ, είναι προγενέστερες του Ν. 1337/1983 και κατά συνέπεια η ρύθμιση του άρθρου 9 Ν. 1337/1983 υπερισχύει ως νεότερη και ειδικότερη. Στις μελέτες των προς πολεοδόμηση περιοχών προβλέπεται και η οργάνωση υποδομών κοινής ωφελείας, μεταξύ των οποίων τα δίκτυα ύδρευσης και αποχέτευσης, τουλάχιστον σε επίπεδο προκαταρκτικής μελέτης (στην οποία συμπεριλαμβάνεται η κατ' αναλογία προεκτίμηση κόστους). Σημειώνεται ότι για την πλημμελή διαχείριση αστικών λυμάτων και την απουσία αποχετευτικού δικτύου και βιολογικών καθαρισμών σε περιοχές της Ανατολικής Αττικής έχει επιβληθεί στην Ελλάδα πρόστιμο εκατομμυρίων.

Ο Συνήγορος παρενέβη σε περίπτωση επέκτασης σχεδίου πόλεως στον Δήμο Φυλής (υπόθεση 161806/2013), διαπιστώνοντας πρόβλημα προσβασιμότητας, καθώς η προβλεπόμενη από το σχέδιο πόλεως δημοτική οδός δεν έχει καταστεί δυνατό να διανοιχθεί εξαιτίας μη ολοκλήρωσης της σύνταξης πράξης προσκύρωσης και αναλογισμού ιδιοκτησιών λόγω ρυμοτομίας και αντεγκλήσεων των παρόδιων ιδιοκτητών, αλλά και πρόβλημα έλλειψης σύνδεσης με το δίκτυο ύδρευσης, με αποτέλεσμα οι κάτοικοι να υδρεύονται από πρόχειρη επέκταση με εξωτερι-

κό λάστιχο, το οποίο τον χειμώνα παγώνει. Η ένταξη στο σχέδιο πόλεως έγινε το έτος 1971 (αναθεώρηση 2002) σύμφωνα με τις διατάξεις του ΝΔ της 17.7.1923. Ο Δήμος Φυλής συνεχίζει την παρελκυστική τακτική του, παρά το γεγονός ότι θα μπορούσε να ολοκληρώσει τη σύνταξη της πράξης ως επισπεύδων και παρά τις υποδείξεις του Συνηγόρου και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής.

Επέκταση δικτύου ηλεκτροφωτισμού

Ο Δήμος Σπάτων αρνείται την επέκταση δικτύου ηλεκτροφωτισμού σε εντός σχεδίου περιοχή, επικαλούμενος την αδυναμία είσπραξης τελών λόγω αραιής δόμησης της περιοχής (υπόθεση 198531/2015). Ο Συνήγορος διατύπωσε επανειλημμένως την άποψη περί υποχρέωσης των δημοτικών αρχών να διασφαλίσουν τη συγκεκριμένη παροχή σύμφωνα με τα άρθρα 75 παράγρ. γ' και 16 Ν. 3463/2006, ενώ ενημέρωσε την αρμόδια δημοτική υπηρεσία ότι δεν απαιτείται η κατασκευή νέου υποσταθμού διανομής για τον εξοπλισμό των τριών ή τουλάχιστον ενός εκ των υφιστάμενων στύλων με φωτιστικό σώμα, βάσει σχετικού απαντητικού εγγράφου του ΔΕΔΔΗΕ, αντικρούοντας το επιχειρήμα της δημοτικής αρχής περί τεχνοοικονομικών εμποδίων. Τόνισε μάλιστα ότι η ως άνω επέκταση του δικτύου θα ήταν δυνατή μέσω ενός ισοσκελισμένου προϋπολογισμού του κόστους που θα επιμεριστεί στους καταναλωτές. Ο Δήμος Σπάτων παρά ταύτα εμμένει στις απόψεις του, διευκρινίζοντας ότι δεν συναινεί στην επέκταση του ηλεκτροφωτισμού, καθώς τυχόν τέτοια παροχή θα ισοδυναμούσε με μονομερή παροχή υπηρεσιών χωρίς την είσπραξη των αναλογούντων τελών, αφού το τμήμα της οδού είναι αδόμητο, χωρίς άλλες κατοικίες με πρόσοψη στην εν λόγω οδό, με μόνη εξαίρεση το ακίνητο στο οποίο διαμένει ο αναφερόμενος. Περαιτέρω, πάντα κατά τους ισχυρισμούς του δήμου, η επέκταση δεν θα διασφάλιζε ισότιμη μεταχείριση μεταξύ των λοιπών κατοίκων με ανάλογα προγενέστερα αιτήματα παροχής δημοτικού φωτισμού σε πλήρως δομημένες περιοχές, στις οποίες εισπράττονται τα αναλογούντα δημοτικά τέλη.

Κεραίες κινητής τηλεφωνίας

Ενώ ισχύει η μονοαπευθυντική διαδικασία αδειοδότησης (one stop shop) ενώπιον της Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (ΕΕΤΤ), τα νομοθετικά κενά και η εμβαλωματική προσπάθεια επίλυσης, κυρίως του ζητήματος της περιβαλλοντικής αδειοδότησης, συντηρούν το προβληματικό πλαίσιο λειτουργίας πολλών σταθμών. Δυστυχώς, παρά τη νομολογία και τις παρεμβάσεις του Συνηγόρου, διατηρείται η δυνατότητα της εκ των υστέρων νομιμοποίησης των αυθαίρετα τοποθετημένων κεραιών. Είναι απορίας άξιο το πώς γίνεται ανεκτό οι φαινομενικά νομίμως λειτουργούσες κεραίες να ηλεκτροδοτούνται μέσω επεκτάσεων εσωτερικών ηλεκτρικών εγκαταστάσεων από γειτονικές, συνήθως, ιδιοκτησίες και συνεπώς οι υπεύθυνες δηλώσεις ηλεκτρολόγων που έχουν κατατεθεί να μην ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα, με αποτέλεσμα να τίθεται ζήτημα προστασίας των πολιτών εξαιτίας της παράνομης ηλεκτροδότησης. Η «αναζήτηση» του φορέα της αρμοδιότητας

ελέγχου των εσωτερικών ηλεκτρικών εγκαταστάσεων, που εν προκειμένω ασκείται από τις Διευθύνσεις Ανάπτυξης των Περιφερειών, καταδεικνύει μία ακόμη πτυχή του νομοθετικού λαβύρινθου, καθώς, σε πολλές περιπτώσεις, αγνοούσαν την αρμοδιότητά τους, μέχρι την παρέμβαση του Συνηγόρου στο πλαίσιο διερεύνησης αναφορών (υποθέσεις 160702/2012 , 176693/2013 , 179143/2013).

Στο πλαίσιο της διαμεσολάβησης του Συνηγόρου, αρκετές φορές η ΕΕΤΤ οδηγήθηκε στην ανάκληση μίας άδειας, αλλά η συνέχεια της διοικητικής διαδικασίας δεν ήταν καθόλου αυτονόητη. Ως εκ τούτου, δημιουργήθηκαν σοβαρά προβλήματα στη δυνατότητα παρέμβασης του Συνηγόρου προς αποξήλωση των παράνομα τοποθετημένων κεραιών. Για τις περιπτώσεις αποξήλωσης κεραιών ισχύουν οι απόψεις του Συνηγόρου επί του γενικότερου θέματος των κατεδαφίσεων (υποθέσεις 150698/2012 , 161292, 176151, 179143/2013, 179497/2014, 202008/2015).

Ένα από τα ιδιαίτερα ζητήματα που απασχολούν τον Συνήγορο και τα δικαστήρια είναι η λεγόμενη Δήλωση Υπαγωγής στις Πρότυπες Περιβαλλοντικές Δεσμεύσεις (ΠΠΔ) της εταιρείας κινητής τηλεφωνίας που εγκατέστησε την κεραιά. Ο Συνήγορος έχει ήδη λάβει υπόψη την απόφαση 277/2014 της Επιτροπής Αναστολών του ΣτΕ. Το ζήτημα αιχμής που αναμένεται πλέον να κριθεί από το ανώτατο δικαστήριο έχει ως αφετηρία την άποψη ότι στη συγκεκριμένη υπόθεση έπρεπε να ανασταλεί η εκτέλεση τόσο της απόφασης του Προέδρου της ΕΕΤΤ όσο και της Δήλωσης Υπαγωγής σε ΠΠΔ, «ενόψει της υφιστάμενης επιστημονικής αβεβαιότητας, τόσο ως προς τον βαθμό του κινδύνου από την έκθεση στην ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία που εκπέμπουν οι κεραιές κινητής τηλεφωνίας όσο και ως προς τις συνέπειες που αυτή ενδέχεται να προκαλέσει στον ανθρώπινο οργανισμό και σύμφωνα με την αρχή της προφύλαξης, η οποία είναι ερευνητέο εάν τηρείται πλέον με το νέο καθεστώς υπαγωγής των κεραιών κινητής τηλεφωνίας σε πρότυπες περιβαλλοντικές δεσμεύσεις χωρίς την έκδοση προηγούμενης ρητής πράξης έγκρισης περιβαλλοντικών όρων» (υπόθεση 179143/2013).

Τα τελευταία 2 χρόνια παρατηρείται η αντικατάσταση αρκετών κεραιών από τη νέα γενιά κεραιών, τις λεγόμενες Εγκαταστάσεις Κατασκευών Κεραιών Χαμηλής Ηλεκτρομαγνητικής Περιβαλλοντικής Όχλησης (ΕΚΚΧΟ). Με την ΚΥΑ 27217/505/4.6.2013 ορισμένες κατηγορίες ΕΚΚΧΟ εξαιρούνται από τη διαδικασία αδειοδότησης του άρθρου 1 Ν. 2801/2000 και του άρθρου 30 Ν. 4070/2012.

Οι εν λόγω κατασκευές κεραιών εγκαθίστανται χωρίς να απαιτείται προηγουμένως περιβαλλοντική αδειοδότηση ή η λήψη οποιασδήποτε έγκρισης ή άδειας από τις αρμόδιες πολεοδομικές υπηρεσίες, με την επιφύλαξη της ισχύουσας νομοθεσίας που ισχύει για προστατευόμενες περιοχές, αεροδρόμια και αεροπορικές εγκαταστάσεις, παραδοσιακούς οικισμούς, αρχαιολογικούς χώρους, ιστορικούς τόπους και ακίνητα μνημεία.

Οι τελευταίες αναφορές προς τον Συνήγορο έχουν ως αντικείμενο κεραιές αυτού του τύπου, αλλά κι εδώ εγείρονται ζητήματα νομιμότητας, καθώς η εξαίρεση από κάθε είδους αδειοδότηση αντίκειται στη στοιχειώδη υποχρέωση ελέγχου τού κατά πόσο η εγκατάσταση πληροί ορισμένες προϋποθέσεις, λ.χ. στον τρόπο τοποθέτησης (επί τοίχων, ύπαρξη καλωδίων εντός σωλήνων) και στον έλεγχο αυτής, που πρέπει να γίνεται, κατά την άποψη του Συνηγόρου, από τις Υπηρεσίες Δόμησης. Τέλος, και στις περιπτώσεις αυτές διαπιστώνεται η παράνομη ηλεκτροδότηση, μέσω παροχών γειτονικών ιδιοκτησιών, γεγονός που αυτό καθεαυτό συντηρεί τις αμφιβολίες σχετικά με τη νομιμότητα λειτουργίας ενός συστήματος (υποθέσεις 199220, 201072/2015).

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία, στον ιστότοπο του Συνηγόρου www.synigoros.gr

Το σύμβολο μέσα στο κείμενο παραπέμπει σε κατάλογο συνδέσμων (www.synigoros.gr/?i=stp.el.links2015) όπου μπορείτε να βρείτε σχετικά αναρτημένα έγγραφα.